

МИХАИЛ ПУХОВ

КАРТИННА ГАЛЕРИЯ

Превод от руски: [Неизвестен], 1985

chitanka.info

Небето беше пусто. Лега не беше изминала и четвърт от ежедневието си маршрут, нейното законно място в зенита заемаше сега огънатата ивица на Бетон. Бледният сърп на естествения спътник на Бета щеше да прилича твърде много на облаче, ако не беше отчетливостта на очертанията. Истински облаци по небето, както винаги, нямаше, макар всички срокове да бяха изтекли отдавна. На подобни глупави поличби трябва да се вярва — даже древните са узнавали настроението на боговете по разположението на звездите и по други небесни явления.

Друг е въпросът, че да се зяпа небето е безсмислено. Еволюцията е надарила човека с прекрасно зрение, но и слух му е дала не по-малко добър. А когато дойде „Луна“ — да приемем като аксиома, че това все пак ще се случи, — грохотът ще бъде такъв, че даже камъните от върха на Картинната галерия ще чуят и след кратко колебание няма да удържат, ще се търкулнат тук долу.

Павлов прехвърли поглед върху грапавия гранит на скалата, и тъкмо навреме, защото тушовката, провисяла над корниза почти цяло денонощие след вчерашната вечеря, започна да приготвя новата уловка.

Известно време той следи как тушовката, акуратно местейки косматите си лапи, снове по избрания участък от скалата, оставяйки тук-там след себе си петна черна смола, миризмата на която трябваше да привлече местните живинки към гибел. Разбира се, с невъоръжено око Павлов не можеше да различи нито косматите крака, нито черните блестящи капки — помагаше въображението. Подир час, когато точките се слеят в линии, а линиите — в силует, трябва да се разгледа внимателно с бинокъл творението на тушовката и да се направят снимки, ако действително е нещо оригинално. Безполезно е да се гадае смисълът на телеизображението по първите редове на мрежата, ако те са общо няколко хиляди.

Равната триъгълна стена на Картинната галерия се извисяваше стотици метри в безкислородното небе на Бета, почти изцяло покрита със старателно изпълнени рисунки, и единствено те я отличаваха от други скали, стърчащи в безпорядък из причудливата гора. Тушовките не се отличават с общителност и обикновено не се приближават една към друга на по-близко разстояние от километър. Как ли самците намират самки през брачния период? Никой никога не е виждал

тушовка да напусне уютната скала и да се отправи на пътешествие през отмъстителната гора.

От гората, напомняща склад за бодлива тел, се появи Сибирин. Той пристъпи мълчаливо и застана до Павлов в скафандъра си, приличен на робот.

— Е, как е? — попита Павлов.

Той нямаше нищо против своя колега, но го дразнеше навикът му да мълчи, когато от него се чака информация.

— Нищо ново — отговори Сибирин. — Пак нямаше връзка.

Павлов не каза нищо. Ракетобусът „Луна“ снабдяваше планетарните експедиции с всичко необходимо. Ако се беше появил със закъснение на някоя от централните планети, където хората ходят по къси панталони и пият изворна вода, нямаше да се случи нищо страшно. Но групата Бета има, така да се каже, привилегировано положение.

— Разговарях с базата — каза Сибирин. И пак замълча.

— И какво?

— Нищо — рече Сибирин. — Вершинин е стартирал от Алфа, според графика. Полетът протичал нормално. А после престанал да отговаря на сигналите за връзка.

— И това е всичко?

— Ракетобусът е изчезнал някъде в нашия район — каза Сибирин. — Радарите от базата са изследвали цялото гранично пространство, но безрезултатно. Че какво ли са могли да видят от такова разстояние?

— И там мислят, че „Луна“... — започна Павлов.

— Не — рече Сибирин. — Възможно е да имат авария на двигателя.

— А защо тогава нямат връзка?

— „Луна“ е фотонен кораб — обясни Сибирин. — Отражателят и антената му са свързани.

— Ясно — каза Павлов. — Но почакай! Ако „Луна“ се намира в нашия район и ако те имат само авария на двигателя, могат да се доберат до нас с малкия кораб.

— Безусловно — каза Сибирин. — Но Вершинин оставил малкия кораб на Алфа. Орбилетът им е на профилактика и изпълнява програмата за изследване на екзосферата.

— Вершинин е чудесен — рече Павлов. Той помълча. — А какво още съобщиха?

— Посъветваха ни да преминем на икономичен режим — каза Сибирин. — Те са изпратили безпилотен товарен кораб, най-бързия. Той ще пристигне след две седмици.

— А ние не можем ли да потеглим насреща?

Всяка планетна група имаше на свое разположение неголям четириместен орбилет, предназначен за изследване на горните слоеве на атмосферата. Понякога орбилетът се използваше за посрещане на ракетобуса „Луна“ на ниска орбита. Това ставаше обикновено при смяна на груповия състав или в случаи, когато приземителният кораб на „Луна“ не функционираше по някакви причини. Например, когато Вершинин го оставяше на Алфа.

— На нашия тихоход? — попита Сибирин. — Че какво можем ние? В краен случай да се доберем до Бетон.

— Лошо — каза Павлов. — Две седмици няма да изтраем.

— Какво да приказваме — каза Сибирин. — Това, което ще дойде, няма да го избегнем. Току-виж сме влезли в историята. С най-злостастния ход.

Те замълчаха. „Странно, колко е трудно да се повярва, че след седмица няма да те има — помисли Павлов. — Всички думи са изречени, всичко е ясно, но да се възприеме това като неизбежна реалност е невъзможно. Човекът е велик логик, но при подобни обстоятелства логиката отстъпва на втори план, за да отвори място за надеждата. Може би е за добро. Сега ще отидем да приготвим материали за тези, които ще дойдат след нас, да оформяме отчети, да записваме последни мисли, да пишем прощални писма и изобщо да вършим всичко, което е определено. Но няма да повярваме, докато не свърши кислородът.“

— Струва ми се, че един от нас вече й е попаднал — каза Сибирин.

Павлов се обърна към него. Сибирин стоеше, отметнал глава, и гледаше с бинокъла върха на Картинната галерия. Тушовката под корниза беше изпълнила приблизително една трета от своя пореден шедьовър. Разбира се, от такова разстояние беше невъзможно да се различи нещо.

— Погледни сам — Сибирин протегна бинокъла.

На скалата, като на фотография, беше изобразена камара камъни, всички безформени, освен един. Този камък имаше правилни полукръгли очертания и представляваше всъщност горната част на човек в скафандър. Изпод шлема блестяха нечий очи. Редът на носа още не беше дошъл. Понякога в полезрението попадаха косматите паякови крака на тушовката или окото, намиращо се върху гърба ѝ, прилично на обектив на фотокамера. Тушовката встъпваше в работния си ритъм.

— Тогава това съм аз — каза Павлов. — Тя започна рисунката, когато ти още не се беше появил.

— Нима е важно?

— Механизмите на възприятието у всички са различни — обясни Павлов. — За човека действителността е кинофилм — цветен, обемен и така нататък. За тушовката това е по-скоро ред бавно проявяващи се и бавно сменящи се фотопластинки. По време на работа записът не може нито да се изопачи, нито да се изтрие от паметта му.

Сибирин кимна.

— Ясно.

— Мен друго ме учудва — каза Павлов. — По-рано той никога не е изобразявал хора. Защо му хрумна изведнъж?

— Никога не е късно да започне — рече Сибирин. — И не е нужно да се приписват на животните човешки мотиви на поведение. „Нещо“ може да хрумне само на човека.

— Благодаря за обяснението — усмихна се Павлов. — По-добре нека дойдем на себе си. Трябва да сложим всичко в ред, а да се чака, е безсмислено. Ще намина насам по-късно да направя снимки.

Известно време те вървяха мълчаливо през гората, следейки внимателно да не би клоните на бодливите растения да повредят защитната тъкан на скафандрите. Сибирин се засмя отведнъж.

— Какво ти стана? — попита Павлов.

— Спомних си теорията на Прат за рисунките на тушовката.

По гърба на Павлов пролазиха студени тръпки.

— Провървяло ти е, ако е несъстоятелна — добави Сибирин.

Когато хората на Прат, спуснали се в системата на Лега преди век, видели скалните рисунки на Бета, те изгубили немалко време и сили да търсят разумни обитатели на планетата, преди да успеят да изяснят, че автор на рисунките е обикновено, според земните понятия,

насекомо, а самите рисунки представляват само уловки за другите представители на фауната. По скалите било изобразявано малко животно, предимно летящо, и това дало основание на Прат да предположи, че тушовката рисува всякога именно това животно, което тя иска да привлече в мрежата си. И че набелязаната жертва, виждайки отдалече своето увеличено изображение, го приема за същество от своя вид, пожелава да се запознае с него по-отблизо и завършва жизнения си път в стомаха на хищника.

— Несъстоятелна не е точната дума — каза Павлов, макар да му беше неприятно. — Безспорно, това често става така. Но Прат е смятал, че рисунките на тушовката оказват върху обитателите на Бета хипнотично въздействие, че те обладават магическа притегателна сила. А това вече е твърде съмнително.

— Доколкото знам, никой не е доказал обратното — спокойно отвърна Сибирин.

„Мистика — помисли си Павлов. — Човекът е странно устроен. Дори пред прага на неизбежната смърт той се бои от всяка ирационалност. Всички са суеверни. Ама че глупост.“

— Колкото и да искам, няма да мога да се изкача на Картинната галерия — каза той. — Така че всичко това е празна работа.

— Светът е пълен с тайни — заключи Сибирин. — Но ние не умеем да ги използваме рационално. Тушовката, например. Определихме химическата формула на нейната смола и направихме най-доброто лепило в света. Не беше ли по-добре да приспособим тушовката като своеобразен жив фотоапарат? Та нали неговите рисунки са необикновено точни.

— Вярно, но ти не можеш да я заставиш да рисува това, което ти искаш — каза Павлов. — А понякога тя изобразява неща, които въобще не съществуват. Оказва се, че у нея има някаква склонност към абстракция.

— Не съм чел за такова нещо.

— Не си имал възможност да прочетеш — каза Павлов. — Сега ще ти покажа няколко фотографии.

— Значи, мога да те поздравя? — каза Сибирин. — Определено се домогваш към историята.

Те се бяха приближили вече до зданието на станцията, разположено на неширока камениста площадка сред гората. Станцията

беше стандартна, двуместна, макар че при необходимост би побрала и десетина. Те почакаха в пристройката, докато налягането се изравни. После, когато вратата се отвори, снеха скафандрите и влязоха под купола.

— Покажи какво си открил — напомни Сибирин.

— Сега.

Куполът на станцията беше абсолютно прозрачен, само източният му край беше плътно закрит с филтър, предпазващ незащитените от скафандъра очи от яркото сияние на Лега. Точно над главата гореше тесният сърп на далечния Бетон.

Павлов измъкна фотоалбума от чекмеджето на масата и го отвори на нужната страница.

— Полюбувай се.

От прекрасно изпълнената черно-бяла фотография ги гледаше чудовище. Безформено, аморфно, безгръбначно, то протягаше непохватни пипала, катерейки се по странно гладки, лъчисти, кристални скали, по бляскави огледални повърхности.

— Ти срещал ли си на Бета нещо подобно?

— Не. Но чакай. Една от предишните групи се е занимавала тук с микробиология. В техния отчет има твърде подобни фотографии. — Сибирин се засмя. — Но тушовката няма микроскоп. Така че ти, очевидно, наистина си направил откритие.

Павлов бавно затвори албума и го сложи на мястото му. После се привдигна.

— Тези рисунки вече съм ги описал — каза той. — Няма какво повече да правя. Може би ще отида да направя снимки. И тях трябва да описвам.

Сибирин внимателно го погледна.

— Знаеш ли — рече той. — Всички ние прекрасно разбираме, че това са глупости. Че ти не можеш да се качиш на Картинната галерия, че рисунките на тушовката не оказват хипнотично въздействие на човешкия организъм и така нататък. Но ще бъда по-спокоен, ако ти постоиш тук. Аз сам ще направя снимките.

— Но аз просто няма какво да правя тука.

— Заеми се с нещо — каза Сибирин. — Пороботи на радиостанцията.

Той отиде в пристройката. Павлов проследи по контролния пулт излизането му. Сетне се обърна към радиостанцията и натисна клавиша с надпис „Местни линии“.

— Тук станция Бета — каза той. — Станция Бета вика ракетобус „Луна“...

Той повтори тази фраза няколко пъти, размествайки думите, после изчака определените пет минути, отново повтори серия призиви, отново почака пет минути, и още толкова — за всеки случай. После натисна клавиша с надпис: „Център“.

С Базата, намираща се на милиарди километри разстояние от Бета, не би могло да има двустранни връзки в обикновения смисъл, защото забавянето на радиовълните беше от порядъка на няколко часа. Затова връзката се осъществяваше на принципа „диалог на глухите“ — Базата постоянно предаваше съединеното в едно цяло съобщение за отдалечените планетни групи, и това изглеждаше като обикновено предаване на последните известия. Ако радистите на Базата трябваше да отговорят на нечий рапорт, те включваха отговора в поредния бюлетин.

Павлов, включвайки радиостанцията, се оказа, естествено, някъде към средата на предаването, дослуша го до края, а след това от самото начало до онова място, където се включи. Нищо ново не чу Павлов в сравнение с това, което му предаде Сибирин. Тогавата той изключи радиостанцията, защото вратата на пристройката се отвори.

— Можеш да ме поздравяш — каза Сибирин, — освобождавайки се от скафандъра. — Тя изобрази и мене. Ето, виж.

Павлов взе снимката. Картината беше изписана акуратно, с всички подробности. На камениста площадка сред облите камъни стоеше човек в скафандър. Редом с него седеше друг. Двамата гледаха нагоре, сякаш чакаха от обектива на невидимия за тях фотоапарат да излети птичка.

— Странно — каза Павлов.

— Ти имаш предвид ракурса? — попита Сибирин. — Но тя така ни виждаше — от горе на долу. Мен лично повече ме радва, че аз сега един вид също попаднах в историята.

— Странно — повтори Павлов, гледайки снимката. — Аз май не помня да си седял.

— Аз действително не съм седял — каза Сибирин. — Нямам такъв навик. Ти седиш. А аз, ето на, стоя.

— Аз? — рече Павлов. — Аз също нямам такъв навик. Освен това нима не виждаш, че това не е моето лице?

— Зад скафандрите не се вижда добре — каза Сибирин. — Но още по-малко прилича то на моето.

— Ти си прав — смутено рече Павлов.

Той гледаше снимката. Този, който стоеше, не беше той. А седящият не беше Сибирин. И двамата нямаха навика да седят на камъните под Картинната галерия. Това бяха други хора.

Тушовката изобразява действителността — когато това е действителност — абсолютно точно. — Никога не греша.

Но други хора не са се появявали на планетата вече четири седмици. Нито на самата Бета, нито дори в околностите ѝ.

— Слушай — каза Павлов. — Имаш ли портрет на Вершинин?

— Има някъде. Защо ти е притрябвал?

— Дай го тука — каза Павлов.

Той гледаше репродуцираното скално изображение. „Колко малко знаем за животните! — мислеше той. — Даже за тези, с които се срещаме ежедневно. Какво знаем ние за техните органи на чувствата? Сибирин каза, че тушовката няма микроскоп. Ами ако не ѝ е нужен микроскоп? Ако може да вижда микроорганизмите така отчетливо, както ние виждаме себеподобните си?“

— Ето ти Вершинин — каза Сибирин. — А ето неговия щурман, Серов. Взех го за всеки случай.

Павлов гледаше снимката. Чуваше дишането на Сибирин, който ги разглеждаше през рамото му. Грешка не можеше да има.

— Да — каза Сибирин след кратко мълчание. — Именно такава рационално използване имах предвид. Но... Аз разбирам, че тя от върха може да види по-добре. Че може да ги види оттук, тях, незабелязаните от нас, ако са се приземили зад скалите. Но защо тогава не сме чули как са кацнали?

Павлов не отговори веднага. „Така сме устроени — мислеше той. — Неволно приписваме на животните човешки мотиви на поведение, наши мисли и чувства. И това, че някои змии реагират на хилядните деления на градуса, а птиците се ориентират по магнитното поле, на

нищо не може да ни научи. Ние съдим за животните от позицията на антропоцентризма. И твърде често грешим.“

— Иди да приготвиш орбилета — каза той. — А аз ще изпратя радиограма в Базата. Ще летим за Бетон.

Той погледна нагоре. В синьото прозрачно небе гореше тесният сърп на спътника, огромна каменна пустиня, която човешкото око възприема като малко бледо облаче с отчетливи очертания.

Върху блестящата от свежа смола рисунка, прилична на черно-бяла фотография, снета в необичаен ракурс — отгоре — четиримата стояха прегърнати на каменните купчини редом с разнебитения космолет и гледаха в зенита, отметнали глави.

Тушовката, поставила последната лепкава точка, отпълзя под горния корниз на Картинната галерия и зачака летящите животни, които той така добре беше изобразил, да дойдат на гости на своите отражения.

Разказът е публикуван в списание „Космос“, брой 1 от 1985 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.